Merja Söderström, lakimies ja Lauri Kulonen, valmiuspäällikkö
Päivittäistavarakauppa PTY ry

1.12.2021

Asia: E 124/2021 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto - Valmiussuunnitelma elintarvikehuollon ja ruokaturvan varmistamiseksi kriisiaikoina

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Päivittäistavarakauppa PTY ry:ltä kirjallista asiantuntijalausuntoa otsikkoasiasta. PTY kiittää ja lausuu seuraavaa:

Komission tiedonanto liittyy kiinteästi komission Pellolta pöytään –strategiaan ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan. Se koostuu neljästä osasta. Ensimmäisessä osassa kerrataan Covid-19 –kriisin opit ja toisessa osassa käydään läpi olemassa olevat välineet ja rakenteet kriisien ehkäisemiseksi. Kolmannessa osassa komissio kuvailee tulevaisuuden riskejä EU:n elintarvikehuollolle ja ruokaturvalle. Neljännessä osassa komissio kuvailee ehdotuksensa valmiussuunnitelmaksi.

Koronapandemian opit

Koronapandemian aikana EU ruokajärjestelmän kriisinsietokyky oli vahva eikä tilanne johtanut elintarvikekriisiin. Ruokajärjestelmän toiminnassa ei kuitenkaan tunneta riittävästi sen keskinäisiä riippuvuuksia ja osapuolia ja kansainvälisen kaupan lainalaisuudet jäävät CAP- ja kalastuspolitiikan sekä EU regulaation varjoon. Toimitusketjussa pidetään kansainvälisestä kaupasta johtuvaa sopimusperustaisuutta hyvänä, koska se toisaalta mahdollistaa nopean reagoinnin muuttuvaan markkinatilanteeseen ja toisaalta antaa elintarvikehuollolle sen tarvitsemaa ennakoitavuutta.

Tulevaisuuden riskit EU:n elintarvikehuollolle ja ruokaturvalle

Komissio tuo esiin EU:n ruokajärjestelmän haavoittuvuutta ja riippuvaisuuksia EU:n ulkopuolisten tuontituotteiden kuten soijapavun, lannoitteiden, kemikaalien ja eläinlääkkeiden tuonnista.

On hyvä, että haavoittuvuudet ja riippuvaisuus tietyistä tuotteista tunnistetaan, mutta pitää myös muistaa, että tuonti voi tukea huoltovarmuutta. Siihen, että elintarvikehuolto säilyi Suomessa koronapandemian aikana toimivana, auttoivat olemassa olevat rakenteet ja verkostot, mutta myös korkea kotimaisuusaste päivittäistavarakaupoissa ja toimiva yhteistyö sekä tuonnissa että kotimaisten toimijoiden kesken.

Valmiussuunnitelma

Komissio aikoo perustaa uuden asiantuntijaryhmän Euroopan ruokaturvan kriisivalmius- ja kriisinhallintamekanismiin. Ryhmä koostuisi jäsenvaltioiden edustajista ja kokoontuisi määräajoin komission johdolla. Sidosryhmien edustajilta odotetaan asiantuntijapanoksia ryhmän työhön.

On tärkeää, että mekanismi perustetaan ennen kaikkea tietojen vaihtoon ja valtioiden väliseen koordinaatioon, joille on tarvetta EU-tasolla.

Komissio harkitsee myös erityisten seurantakeskusten perustamista, jotka täydentäisivät jo olemassa olevia maatalous- ja kalastusmarkkinoiden seurantakeskuksia. Käytännössä tärkein tilannekuvatieto tulee elintarvikealan toimijoilta Huoltovarmuuskeskukselle, joka edelleen välittää tietoja eri viranomaisille. Yritysten tiedonkeruuvelvoitteita eikä ylimääräisiä hallinnollisia velvoitteita tule lisätä, vaan tietojenvaihto tulee toteuttaa olemassa olevat rakenteet säilyttäen. Sen tulee palvella molemminpuolisesti sekä yksityisiä että julkisia toimijoita. On myös tunnistettava ennakointia varten tarvittavat tiedot sekä kriisitilanteen välittömän hoitamisen kannalta olennaiset tiedot. On tärkeää, että tiedonkeruun aikajänteet sovitaan ja yhteensovitetaan etukäteen huoltovarmuusorganisaatiossa.

Suomen kanta

Suomen kanta on tasapainoinen: toisaalta se kannustaa komissiota jatkamaan valmiussuunnitelman, siihen liittyvien rakenteiden ja työvälineiden luomista, toisaalta se tunnustaa Suomen hyvin toimivan julkisen ja yksityisen sektorin huoltovarmuusyhteistyön.

EU-tasoinen valmiussuunnitelma ei saa olla päällekkäinen olemassa olevien politiikka- tai kriisitoimien kanssa. Suunnitelman toteutuksessa tulee pitää mielessä toissijaisuusperiaate ja jäsenvaltioiden toimivalta huoltovarmuuskysymyksissä.

Kunnioittavasti

PÄIVITTÄISTAVARAKAUPPA PTY RY

Merja Söderström — Lauri Kulonen

Lakimies — Valmiuspäällikkö